

Solymár István: Hagyomány és lelemény a képzőművészetben

A neves művészettörténész új könyvét hajdani kedves magyartanárának ajánlja. A szép gesztus mélyebb jelentésű: csak hálásak lehetünk azoknak, akik látni tanítanak — ha aztán később ki is nővünk szárnyaik alól, új tájakra kalandozunk s idővel már más szemmel nézünk alá. Nyilván így leszünk Solymár útbaigazító könyvével is. Ez a kötet tíz év kisebb művészeti írásaiból való válogatás, igen nagy témakörből: képzőművészeti vonatkozású, naplószerű útijegyzetektől, kiállítás-megnyitókön, tévéelőadáson át a folyóirat-publikációig. A többnyire rövid cikkek szerencsésen egészítik ki egymást, s az elmúlt évtized egész művészeti életének keresztmetszetét adják, bár foglalkoznak klasszikusokkal s külföldiekkel is. Akad olyan cikk, melynek alkalmi jellege is kiütözik, megállapításai túlságosan sommásak, néha egyoldalúak, nemcsak kedvcsinálók, hanem propagandisztikusak — mégis imponáló a kötet szemléletének egysége: ma már olyan megállapításai vagy állásfoglalásai is maguktól értetődőek, amelyek annak idején „bátornak” számítottak és nagy feltűnést keltettek, így pl. az első Duray-cikk. Ez éppúgy mutatja Solymár okos következetességét, mint kritikánk, sőt egész művészetpolitikánk fejlődését, ezen belül azt is, hogy a fejlődésben neki is milyen szerepe volt. Ily módon e változtatás nélkül kötetbe gyűjtött cikkek nemcsak általában igazítanak el, hanem fontos dokumentumul szolgálnak, noha olykor épp az adatok pontosabbá tétele végett nem ártott volna egy-két szerkesztői korrekció. (Posada mexikói művészről a különböző időben írt — de egymás mellé került — cikkek egyikében azt olvashatjuk, hogy húszezer metszetet készített, a másikban 17 000, a harmadikban 15 000 szerepel stb.) De nem ez a lényeg, hanem az, hogy Solymár múlt és jelen képzőművészetének megannyi útkeresését higgadtan, okosan ítéli meg, az egyes korok, stílusok, alkotói pályák vagy akár kiállítások bemutatását pedig a szocialista esztétika szemléletének biztossága kapcsolja össze. A jelenségek így, egymással konfrontálva, mélyebb értelmet nyernek, s olyan iskolák, mint a mexikói vagy vásárhelyi festészet, messziről is egymás pozitív tendenciáit erősítik. Solymár megértő kritikus, de nemcsak maga ért meg, hanem olvasójával is megérttet, minden kísérletezésből, életműből, iskolából azt emelve ki, ami valóban érték s az új közösségi művészet számára hasznosítható, akár mint hagyomány, akár mint követésre érdemes próbálkozás.

No persze, nem jó mindent egyaránt elfogadni, sőt szeretni. Solymár nehéz helyzetben volt: szinte „hivatalból” kellett tudomásul vennie s felkarolnia mindent, ami „van” — azaz egy bizonyos színvonal fölött van — nem csupán mint műbírálónak, de mint „intézménynek” is, nemcsak a Galéria fejeként, hanem 1960—72 között a *Művészet* című lap egyik szerkesztőjeként. Viszont az értékek néha egybemosódnak — igazi bírálat helyett mintha katalógust olvasnánk. A magam részéről pl. kevéssé kedvelem a jó szándékú Benczédi Sándor anekdotikus népiességét, amivel hódmezővásárhelyi kiállításán találkozhattunk. De éppúgy nem szeretem Ruzicskay György elbeszélő jellegű grafikáját, vagy hogy egészen mást mondjak: Korniss absztrakcióját. Ellenérzéseimet inkább bizonyos formai megoldásokkal, mint a művészi tehetséggel s törekvésekkel szemben még tovább sorolhatnám — noha épp Solymár értő szava elgondolkodásra késztet, mert ő tehetség és szándék megbecsülésével biztatja az alkotót és műélvezőt. Számomra a legrokonszenvesebb az alföldiek valóban hiteles megértése. Nagy István vagy Kohán György nagyságát kevesen emelték így ki s tudták ily mélyenjárón indokolni. (Ezért is várjuk nagy érdeklődéssel Solymár készülő Nagy István-monográfiáját.)

Egy-egy megoldhatatlanul nehéz általános témát pedig, mint pl. a képzőművészet jövőjének vitatását, senki nem merte s tudta még így — s ilyen sűrítésben! — megfogalmazni, éppúgy, mint ahogy kevesen vállalkoztak egész művészetünk ma-

gyarságának átfogó jellemzésére, mint Solymár egy körmönfont című (*Néhány megjegyzés a jelleg problémájához a XX. századi magyar képzőművészet köréből*), ámde világosan s igazul érvelő kis tanulmányában. A kötet ilyen summázásai összegezik az itt-ott esetlegesnek ható részletmegállapításokat, s az egész művet megemelik: magasról, teljességében szemlélhetjük általa művészetünk szépséges tájait. (*Magvető, 1972.*)

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

Gellért Sándor: Csillagok Suomi egén

A csillagok nem ismernek országhatárokat. Esténként egész Európa fölött ugyanazok a lámpácskák gyúlnak ki, egyformán megvilágítanak világvárosokat és tanyákat, ösvényeket és országutakat.

Mégsem ismerjük mindegyiket, de választhatunk közülük, s azt a néhányat, melyek beragyognak a szobánkba, számon tartjuk.

A finn irodalmi égbolton is ragyog jó néhány csillag, Gellért Sándor egy tucatszáma ki is tárta mikolai ablakát. Tizenkét költő ötvennégy versét gyűjtötte össze és jelentette meg.

A kötet születéséről maga vall: a nyelvgyakorlás, a költői-nyelvi erőpróba, a felfrissülés vágya indította. Az, hogy költészetének állóvizei a rokon művészet áramainak bevezetéséből jöjjenek új mozgásba. Mindkét értelemben rokon művészetről van szó. Nemcsak az északi testvérnép irodalmának megismerése és megismertetése a cél, hanem a hasonló sors szülte hasonló gondolatok tolmácsolása is vonzza a fordítót.

Válogatását a századvégi Ifjú Finnország mozgalom költőivel kezdi. A múlt században a svéd uralom alól felszabadulva, az orosz nagyhercegség autonómiáját élvezve, de kisebbségi helyzetét soha nem feledve, kezd magára találni a finn nép. Éldezik nemzetudata, s birtokában van már a világirodalmi rangot biztosító kincs: a Kalevala. Hazafiság, költői öntudat érzése s a népköltéssel való szoros kapcsolat jellemzi ezt az irodalmat. Cajandertől kezdve, aki a svéd nyelvű finn irodalmat szerzi vissza az anyanyelv számára, Eino Leino forradalmi lelkesedéssel dolgozott és minden műfajban alkotott valami jelentőset. Mindegyik költő munkássága átnyúlik századunkba, 1946-ban jelent meg az a legfiatalabb kötet, melyből idéz a fordító.

Nem kíván teljes képet nyújtani — csak azokat a hullámokat továbbítja, melyeket fogni tud állandó hullámhosszra beállított rádióján. Azt, hogy Cajander megírta a kemencepadka dicséretét, s az életét és munkáját egyébként szenvedélyesen szerető Leino sorsát átkozza, amiért költőnek született, azt, hogy a derűs humor könnyen megkeseredik; a természet sokszor pogány módon megelevenedik és ott lélegzik minden sorban — a hamar ellobbanó nyár és a hosszú, kegyetlen tél szüli a dalokat és a balladákat. Gellért tudja, hogy a népköltészet a legszebb dalokat ihleti, és ennek az ihletnek a hiányát megsínylik a gyengébb versikék. A rideg magánytól nemcsak a finnek és nemcsak Uuno Kailas szenved. Gellért Sándor is megérti a hálóban vergődő hal, a végtelenben didergő csillag, a kopár sivataggá vált lélek, a mozdulatlanságra ítélt bronzszobor panaszkodásait. Egén kétségtelenül Uuno Kailas csillaga világít legfényesebben. Ez a költő egész életében a halállal nézett farkasszemet, 1933-ban, 32 éves korában győzte le a tüdőbaj. Az ő versei képviselik a kötet gerincét, s a fordító az augusztusi Korunkban rámutat